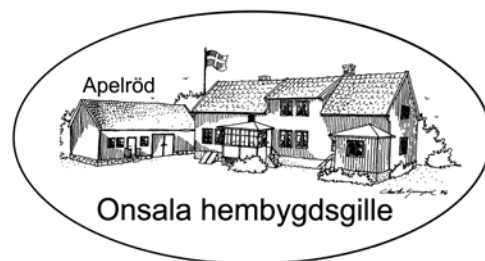

ONSALABLADET

Årgång 25 Nummer 1, 2021. Utgiven av Onsala hembygdsgille.

Vy från Onsala cirka 1940

Vy över Onsala runt 1940.

Här syns kullen Klockhögen till vänster i bild och mellan träden kan man se en av Onsalas väderkvarnar.

Innehåll:

Väderkvarnar i Onsala

**Från Gottskärs Havsbad till
Hamnkrogen**

Tappen vid Onsala kyrka

Mejerier

Fotografering på Apelröd

Uthyrning av Onsaladräkten

Kostnad: 500 kr/dygn för medlemmar och
600 kr/dygn för icke medlemmar.
1.000 kr i deposition

Kontakta: Britt Carlström dräktansvarig
tel 070 799 79 06

Uthyrning av Lilla ladan

Barndop, bröllop, föreningsmöten mm

Kontakta: Gunnar Carlsson för mer
information och pris.

tel 0705-795706

Ordföranden har ordet

Då var det dags för det första numret av Onsalabladet 2021. Vår redaktion med Agneta Linger och Monica Karsegård har som tidigare år skapat en mycket trevlig och läsbar upplaga.

2020 blev ett innehållslöst år när det gäller våra aktiviteter. Vi har endast haft mindre underhållsarbeten såsom städning in- och utvändigt samt julpyntning av Apelröd.

Styrelsen har haft coronasäkrade möten under året, där den stora diskussionen varit hur vi skall kunna komma igång med vår verksamhet igen.

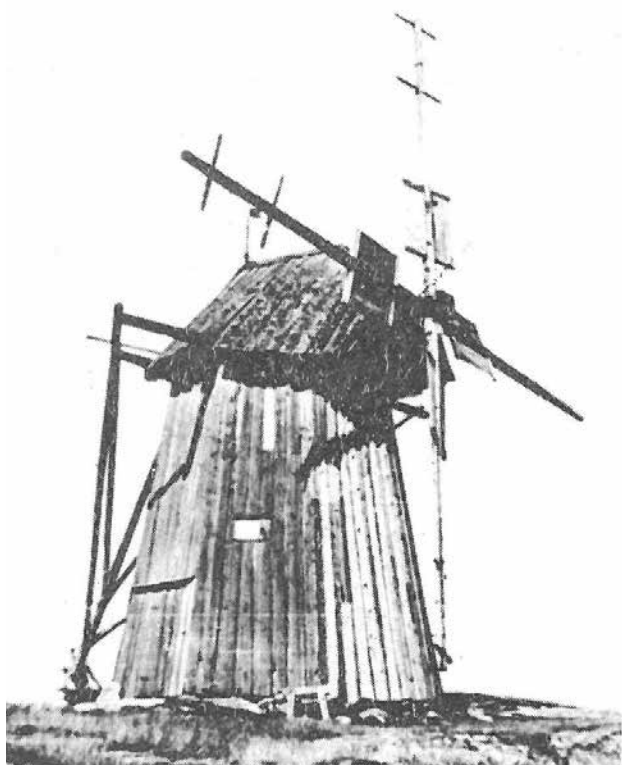
Agneta Linger har skapat en historisk hemsida med bilder och texter om gamla Onsala. Hon var och visade den för oss i styrelsen och vi fann den mycket spännande. Vill du läsa mer om Onsalas historia kan du nå den via onsalashistoria.se direkt eller via gilletts hemsida www.hembygd.se/onsala-hembygdsgille.

Bokslut och verksamhetsberättelse har tagits fram av vår kassör och sekreterare inför ett senarelagt årsmöte.

En fråga som engagerat gillena i Norra Halland är Hembygds museet i Kungsbacka, där kommunen drastiskt vill minska bidraget till hyran och göra det omöjligt att driva verksamheten i nuvarande form.

Jag hoppas verkligen att vi kommer att ses igen på Apelröd längre fram, förhoppningsvis redan till sommaren.

Gunnar Carlsson

Styrman Lundgrens kvarn på Lindfjäll. Bild hämtad från Onsala & Kungsbackas Historia av Bengt Wennerberg.

Onsala hembygdsgille är en del av
Nordhallands Hembygdsgille
www.hembygd.se/onsala-hembygdsgille

ANSVARIG UTGIVARE:

Gunnar Carlsson
0705-795706
underliden@telia.com

REDAKTION:

Agneta Linger
maneta.linger@gmail.com
Monica Karsegård

*Vill du skriva en artikel i
Onsalabladet?
Hör av dig till någon i redaktionen.*

Onsalabladet utkommer 2 ggr per år.

Väderkvarnar i Onsala

Väderkvarnarna som har funnits på kullarna runt om i Onsala, måste ha varit en mäktig syn när det begav sig och syntes på långt håll, då det var ont om träd i bygden. De flesta av väderkvarnarna byggdes från mitten av 1800-talet efter att vattennivån i Svenssmossen sänkts. Sänkningen gjorde att flödet i bäckarna blev sämre och skvaltkvarnarna/husbehovskvarnarna, som drevs av vattenflödet, torrlades.

Några exempel på väderkvarnar som funnits i Onsala är en på udden i Gottskär och kvarnarna på kullarna vid Lindfjäll, Gullekulla samt Klockhögen vid Onsala kyrka. De två största var de på Klockhögen. Det var den Dicksonska kvarnen med fem vingar och som var en av landets största. Den kallades i folkmun "Ståta Lagom". Tyvärr kördes den torr 1910 vilket innebar att den kördes utan säd. Detta fick till följd att den brand ned.

Den andra stora kvarnen kallades Tulla Nätt eller Tulla Lätt och den drevs med el de sista åren. Det är den enda av väderkvarnarna som finns kvar i Onsala idag och som nu fungerar som bostad. Mellan 1949 och 1950 byggdes en modern elektrisk kvarn nedanför Klockhögen nästan brevid det som idag heter Galaxen. Denna kvarn hette Onsala elektriska valskvarn och var i gång till 1965. Denna byggnad finns också kvar men är nu ombyggd till lägenheter.

Tulla Nätt eller Tulla Lätt som den också kallades är den enda väderkvarnen som finns kvar idag dock utan sina vingar.

Text: Agneta Linger

Källa: Bland annat gamla brev och Sven Carrgård

Gottskärs Havsbad till Hamnkrogen

Gottskärs nya Havsbad, som sedermera blev Jens krog och som idag heter Hamnkrogen, var stort och mycket flott när det byggdes 1936. Havsbadet hade en stor orkesterscen, en bar som var guldfärgad och fantastiska toaletter. I vinkeln av huset låg ingången till nya restaurangen och innanför låg rouletten och garderoben.

Under hotellets glansdagar uppträdde flera av dåtidens stora artister där, bland andra Zarah Leander, Åke Söderblom och Alice Babs. Flera av artisterna inkvarterades i samband med evenemangen på hotellet eller i annexet, vilket t.ex. just Åke Söderblom gjorde. Alice Babs däremot övernattade i sin egen båt vid bryggan nedanför.

Fotbollsspelaren Gunnar Gren var stamgäst i flera år när han bodde på Draget. Ett årligt återkommande och stort evenemang var när jagarna Halland och Småland ankrade i fjorden och tenderbåtar forslade militärerna till krogen.

Onsalabon Åke Ström berättar att under VM 1958 var tyska fotbollslandslaget bosatt på restaurangen. Onsalas ungdomar försökte då få spelarautografer men blev bortmotade. Åke berättar vidare, att det ibland var inkvarteringsproblem för personalen och vid ett tillfälle i mitten av 1950-talet hade en av kyparna inte något boende på hotellet utan sov på en madrass på Utholmen.

Under en tid var restaurangen så populär, att det gick bussturer från storstaden Göteborg med besökande, som ville roa sig i Gottskär.

Under krigsåren på 40-talet var det militären som nyttjade både hotellet och annexet. Hotellet var också ett semesterhem några år på 1950-talet.

Runt 1965 köpte Jens Furuland Gottskärs Havsbad och omvandlade det till Jens Krog. Hotellet som då bestod av 16 dubbelrum och en restaurang var i dåligt skick. Allt fick städas och restaurangköket fick moderniseras berättar Lille-Maj Furuland som sedermera var gift med Jens Furuland.

Jens krog var på 70-talet västkustens största danskrog. Det var dans varje fredag och lördag. Än en gång kom namnkunniga artister dit och uppträdde bl.a. Britta Borg och Bill Haley. Det var Jens som hade kontakt med Artistförmedlingen och lyckades få en sådan stor artist som Bill Haley att komma till Gottskär. Man hann inte annonsera innan biljetterna till hans uppträdande var slutsålda. Orkestern fick till och med gå in bakvägen för att undvika hysteriska fans.

Att driva ett hotell med restaurang var då som nu arbetsamt, inte minst då säsongen var kort och med dålig beläggning vintertid. Man räddades av många 50-årskalas och att föreningarna i Onsala gärna hade sina kalas på Jens Krog. Det var höstfester, julfester, jubileer och regattafester. Runt 1975 var det t.o.m ett företag i Kungsbacka, som skulle flytta till Dalsland, som under ett år hyrde hotellet för 20-30 personer. Det blev då överbokat och folk bodde t.o.m. i källaren.

Hotellverksamheten fick så småningom avvecklas och fastigheten byggdes om till lägenheter och kontorslokaler. I restaurangdelen såldes det under några år kläder. I stället öppnades en restaurang i fastighetens nederdel mot havet/hamnen och fick namnet Sjösidan. Ett år hade Anette Andrén (nu Malmström) det fulla ansvaret. Det var busslaster av folk som kom och som snabbt ville ha in sin mat.

Ytterligare en gång skulle det dock bli ett uppsving för restaurangen på övervåningen med utskikt över fjorden. Det var krögaren ”Dojan” eller Dojejevsky Novakovic, som han egentligen hette, som satte fart på restaurangen igen och hade spelningar med Charlie Norman, Janne Lucas och Robert Wells. Dojan gick bort för tidigt och sonen Daniel tog över några år innan dagens krögare Fredrik Karlsson och Åsa Karlsson Jedenberg tog över.

Idag ägs fastigheten av Jonas och Marianne Hillhammar som vill behålla Gottskärs karaktär men bygga om och bygga nytt.

Text: Agneta Linger

Bilder: Agneta Linger och Stig Karsegårds bildsamling

Källa: Lille-Maj Furuland intervjuad av Björn Malmström samt nedskrivna minnen från Åke Ström.

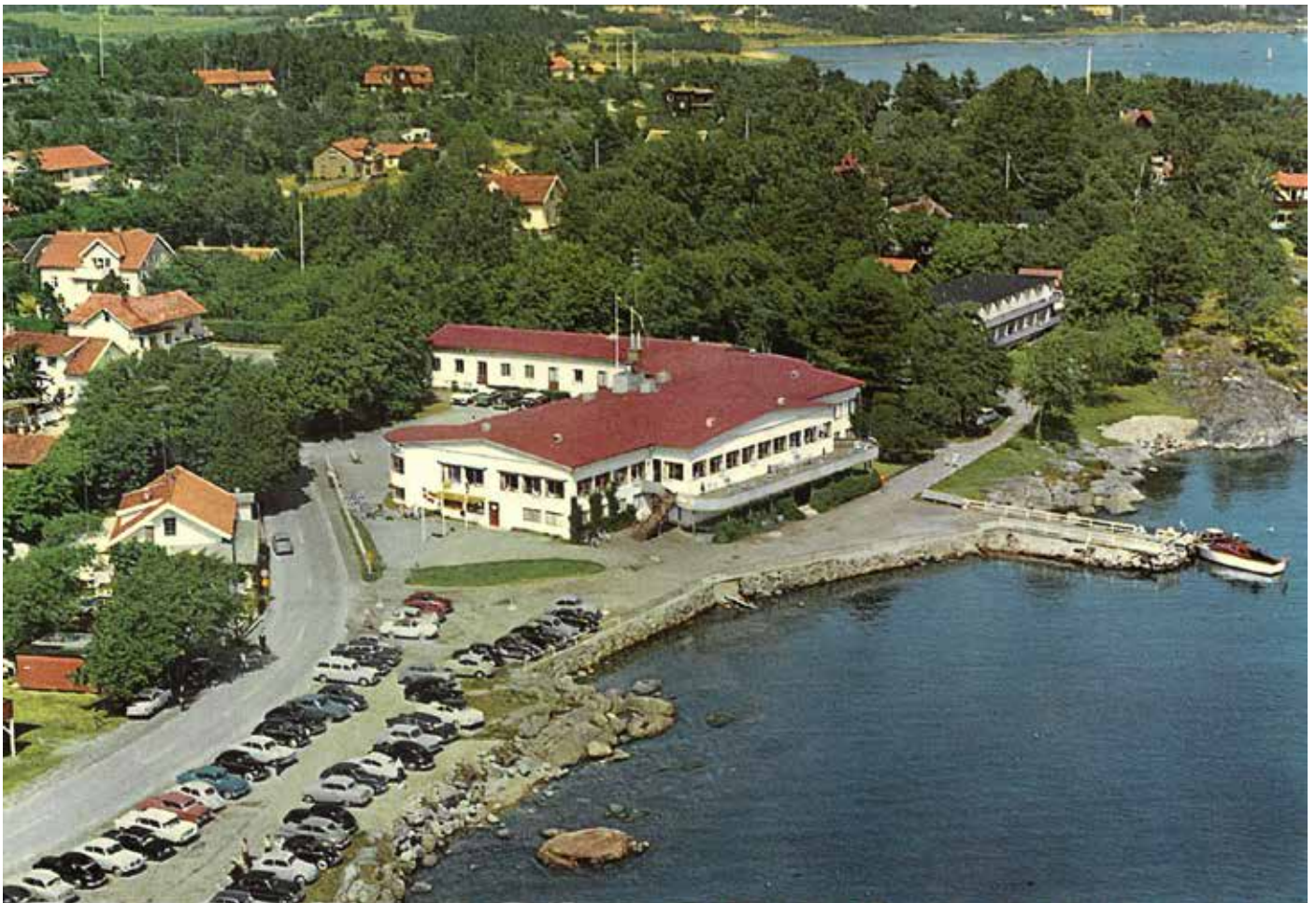
Gottskär Restaurant, Matsalen.

Gottskär, Restauranten och Kaffitoriet.

Gottskär, Havsbad.

Tappen vid Onsala kyrka

*Texaco som då hette Carltex runt 1951.
Bild från Lisbeth Dahlgren, född Zakrisson.*

Alf och Viola Zakrisson 1986, ägare till Carlex sedermera Texaco. Foto: Ingvar Carlsson.

Texaco 1983. Tappen vid Onsala kyrka ägdes och drevs av familjen Zakrisson. Från början var det Caltex och sedan blev det Texaco och numera är det Preem. Genom åren har många onsalaungdomar sommarjobbat där. Några av dem hjälpte även till att plöga vägarna i grannskapet. Bild från Lisbeth Dahlgren, född Zakrisson.

Bensinpumpen vid Ströms Specerier vid Vickan 1947.

Åke Ström från Ströms Livs vid Vickan berättar att bensinpumpen som står vid trappan hade 5 rör med en nivå på 5 liter för varje rör. Det satt en klockliknande väljare på utsidan där man valde 5,10, 15, 20, 25 liter. Sedan pumpade man upp bensin och valde den mängd som kunden önskade.

Där fanns också ett oljeskåp där det förvarades olja till bilarna och en oljan som skulle blandades till lättviktarna som hade tvåtaktsmotorer som krävde olja i bränslet för smörjning.

Mejerier i Onsala

För en jordbrukare är ett mejeri en nödvändig del av produktionsutvecklingen. Onsala Andelsmejeri startade år 1891 och låg vid vägen från Mariedal mot Råö. Året 1916 mottog man omkring 3.000 liter mjölk om dagen. Den kördes dit av bönderna, ibland i lag. En del gårdar såsom Viken, Häcklehagen, Bassås och Siken körde själva varje dag. Mjolktransporterna skedde i början till Kungsbacka och därifrån med tåg. Efter första världskriget kördes mjölken till Göteborg med lastbil.

Omkring 1911 kom mejeristen Fritiof Olsson till Onsala Andelsmejeri. 1924 startade han ett eget mejeri i närheten av Vran. Det kallades Nya Mejeriet och där lämnade en del gårdar sin mjölk. År 1936 övertog L.M.C Andelsmejeriet och 1940 Nya Mejeriet. Genom att mjölkhandeln i Göteborg övertogs av L.M.C. fick jordbrukarna bättre betalt för mjölken till stor del beroende av att transporterna kunde ordnas på ett mera rationellt sätt.

Text och källa: Onsalaboken kapitel Jordbruket/Mejeriet av Helge Backman

”Sommarpersonal till speceriaffär på västkusten, möjlighet till salta bad, fritt vivre o bostad, lön efter överenskommelse. Kontakta Ströms Speceri Vikan Onsala.”

Åke Ström berättar att hans pappa brukade annonsera i norrlandstidningarna efter sommarjobbare till sin affär vid Vikan med ovanstående annons. Många onsalapojkar träffade sina blivande fruar hos Ströms specier. Bilden är sommarpersonalen 1952. Mannen med krulligt hår bakom till höger är Åke (Åke i Apelröd) Johansson. Hans föräldrar drev då Apelröd och Åke tog över driften av gården efter dem.

100 år med kvinnlig rösträtt - nu repeteras teater på Apelröd

Det är nu 100 år sedan det blev kvinnlig rösträtt i Sverige. En av förgrundsgestalterna som drev igenom kvinnors rösträtt var halländska Frigga Carlberg (1851-1925) född i Falkenberg. Hon skrev pjäsen ”Samma don” som onsalabon Kjell-Åke Rinnarv tillsammans med Anette Sundquist nu repeterar och som bl. a skall framföras i samband med utställningen ”Hallands Starka Kvinnor”. ”Samma don” handlar om ett möte 1918 och framförs med originaltext. För att få fram rätt

känsla och tidsenliga fotografier har en av repetitionerna av pjäsen varit på gården Apelröd.

Det är Halländska hembygdsrörelsen som turnerar med utställningen ”Hallands Starka Kvinnor” i de halländska städerna och som kommer till Kungsbacka mellan 6-29/9 2021. Planen är att den skall finnas på Fyren i Kungsbacka.

Onsala hembygdsgille – Program Våren 2021

Med reservation för att 2021 års aktiviteter inte kan genomföras, på grund av situationen med Covid-19/Corona. För den senaste informationen – vänligen se vår hemsida; www.hembygd.se/onsala-hembygdsgille eller vår facebook-sida; www.facebook.com/onsalahembygdsgille

● April, datum och tid bestäms i så fall senare.
Vårstämning på Apelröd
Plats: Hembygdsgården Apelröd

● Fredag 30 april, tid bestäms i så fall senare.
Valborgsmässofirande
Plats: Hembygdsgården Apelröd

● Juni, datum och tid bestäms i så fall senare.
Årsmöte Plats: Hembygdsgården Apelröd

● Söndag 6 juni Nationaldagsfirande
Plats: Onsala församlingshem
Kl 13.30 Öppnar Vagnsmuseet och Knaparydsstugan.
Kaffeservering och korvgrillning.
Kl 14.00 Visning av Onsala Kyrka.
Kl 14.45 Samling till flaggparaden vid Ekhagas parkering.
Kl 15.00 Flaggan hissas och programmet startar med sång, musik och uppträdande.

● Fredag 25 juni
Midsommarfirande
Plats: Hembygdsgården Apelröd
Kl 14.00 – 16.00 Dans kring stängen, servering och ponnyridning.

● Söndag 1 augusti
Hembygdsgårdens dag
Plats: Hembygdsgården Apelröd, Vagnsmuseet och Knaparydsstugan
Kl 13.00 – 15.00

● Lördag 4 september
Apelrödsdagen
Plats: Hembygdsgården Apelröd
Kl 11.00 – 15.00
Utställare, servering, ponnyridning mm

Onsala hembygdsgille i samarbete med Studieförbundet Vuxenskolan och Kungsbacka Kultur och Fritid